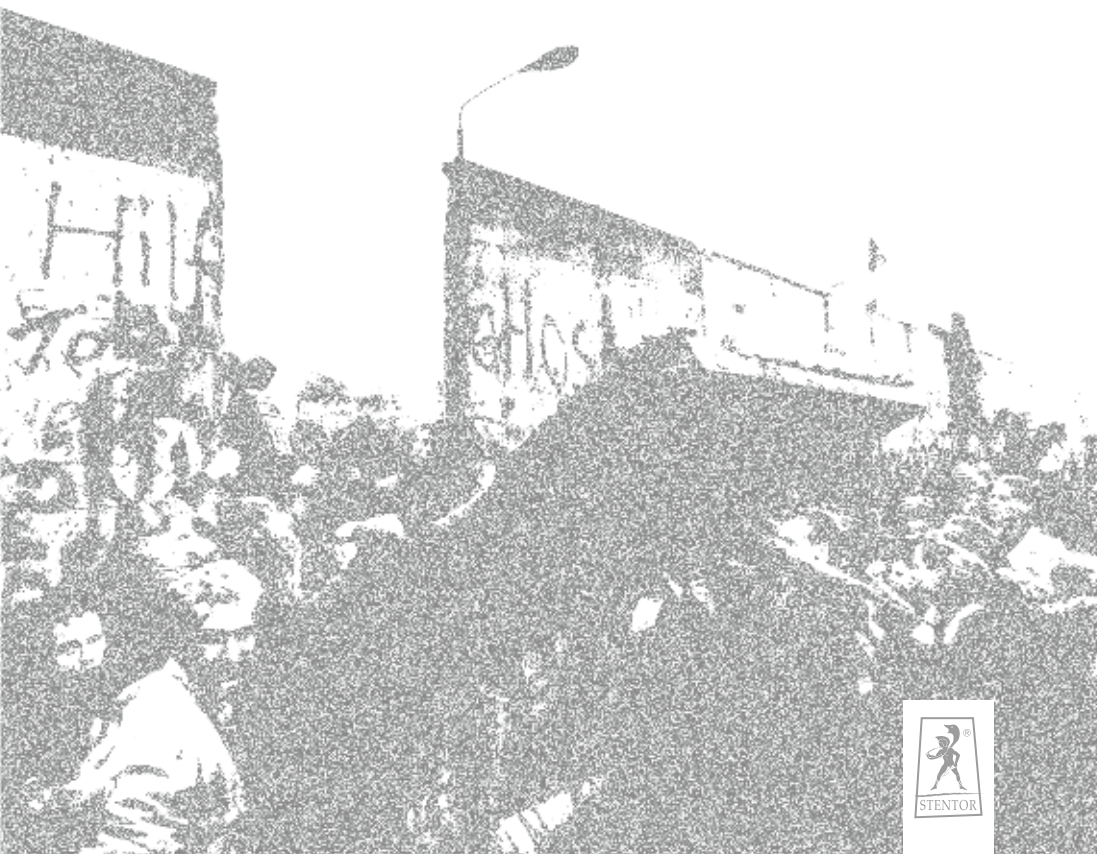

Ku współczesności

Program nauczania historii

Grzegorz Szczepański

szkoły ponadgimnazjalne

Grzegorz Szczepański

Ku współczesności

Program nauczania historii

Projekt graficzny
Master

Projekt okładki
Radosław Krawczyk

Redakcja
Joanna Adamczyk

Korekta
Ingeborga Jaworska-Róg

© Copyright by Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR
Warszawa 2012

ISBN 978-83-61245-88-9

Łamanie
Master

Druk
Drukarnia Księży Werbistów

Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR
02-793 Warszawa, ul. Przy Bażantarni 11
tel. 22 544 59 00, faks 22 544 59 03
www.stentor.pl
e-mail: stentor@stentor.com.pl

Spis treści

Ogólne założenia programu	3
Cele kształcenia	4
Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia	6
Sposoby osiągnięcia celów w zakresie kształcenia i wychowania	14
Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia	15

Ogólne założenia programu

Program nauczania *Ku współczesności. Dzieje najnowsze 1918–2006* jest zgodny z podstawą programową zatwierdzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej¹. Zawiera cele ogólne i szczegółowe treści kształcenia historycznego przewidziane dla **IV etapu edukacyjnego w zakresie podstawowym** (I klasa szkół ponadgimnazjalnych). Treści nauczania obejmują wydarzenia od zakończenia I wojny światowej do 2006 roku. Zagadnienia z zakresu historii od starożytności do początku XX wieku (do I wojny światowej włącznie) uczniowie poznają podczas nauki w gimnazjum na III etapie edukacyjnym.

Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu I klasy szkoły ponadgimnazjalnej zostały przedstawione w **tabeli zgodnie z układem podręcznika**. Należy jednak pamiętać, że ostateczną decyzję o szczegółowym podziale na jednostki lekcyjne i tematyczne podejmuje nauczyciel. Program może mu pomóc w stworzeniu własnego rozkładu materiału i planu wynikowego, które wraz z programem nauczania stanowią podstawowe narzędzie pracy nauczyciela².

---

¹ Program został opracowany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

² Wydawnictwo Stentor przygotowało też propozycję rozkładu materiału z planem wynikowym.

Cele kształcenia

Ogólne cele kształcenia historycznego precyzuje podstawa programowa. Wymagania zostały określone w trzech wymiarach – chronologii historycznej, analizie i interpretacji historycznej oraz narracji historycznej:

I. Chronologia historyczna

Uczeń porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych.

II. Analiza i interpretacja historyczna

Uczeń analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.

III. Tworzenie narracji historycznej

Uczeń tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.

Podczas realizowania celów ogólnych należy zwrócić szczególną uwagę na:

- budzenie zainteresowania dorobkiem kulturowym i cywilizacyjnym ludzkości;
- kształtowanie rozumienia powiązań między przeszłością, teraźniejszością i przyszłością;
- znajomość podstawowych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych w poszczególnych epokach;
- rozumienie związków przyczynowo-skutkowych analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- przedstawianie dziejów Polski w kontekście europejskim i światowym;
- poznanie i rozumienie wydarzeń z historii regionalnej w powiązaniu z historią Polski, Europy i świata;
- kształtowanie świadomości istnienia relacji między poszczególnymi wymiarami historii: światowym, europejskim, narodowym, regionalnym i indywidualnym;
- zestawianie w różnych formach wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- odczytywanie i interpretowanie różnego rodzaju źródeł historycznych związanych z daną epoką;

- umiejętność samodzielnego zdobywania wiadomości, korzystania z dodatkowej literatury i innych źródeł wiedzy;
- integrowanie informacji pozyskanych z różnych źródeł w procesie tworzenia narracji historycznej;
- kształtowanie umiejętności pracy z mapą;
- pogłębianie umiejętności przedstawiania wyników własnej pracy w różnych formach, zarówno tradycyjnych, jak i nowoczesnych (plan, notatka, rozprawka, prezentacja);
- rozwijanie postaw obywatelskich i patriotycznych, poczucia przynależności do wspólnoty rodzinnej, lokalnej, regionalnej, narodowej i ponadnarodowej;
- kształtowanie własnego systemu wartości;
- przygotowanie do udziału w życiu różnych społeczności zgodnie z normami i wartościami demokratycznymi;
- znajomość i poszanowanie odmiennych kultur, obyczajów i przekonań.

Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia

Tematy rozdziałów w podręczniku	Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia	Punkt podstawy programowej
	Uczeń:	
1. Na gruzach Wielkiej Wojny	<ul style="list-style-type: none"> opisze następstwa I wojny światowej, uwzględniając konsekwencje polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe; wymieni najważniejsze postanowienia traktatów dotyczących zmian terytorialnych w Europie; wskaże je na mapie; przedstawi cele utworzenia i charakter Ligi Narodów; omówi politykę mocarstw w stosunku do Niemiec po zakończeniu wojny; przedstawi i oceni postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Polski. 	1.1. 1.2. 1.3.
2. Znow niepodległa	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzuje ośrodki władzy w Polsce w listopadzie 1918 roku, omówi proces formowania się władz centralnych; wyjaśni rolę Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego w procesie odbudowy państwa; przedstawi opinie Dmowskiego i Piłsudskiego w sprawie granicy wschodniej; przedstawi zapisy traktatu wersalskiego dotyczące polskich granic; wyjaśni przyczyny konfliktu polsko-ukraińskiego, omówi najważniejsze wydarzenia związane z walkami o Lwów; omówi genezę i przebieg konfliktu polsko-litewskiego i wskaże na mapie obszar działań; wyjaśni przyczyny wybuchu powstania wielkopolskiego i omówi najważniejsze wydarzenia z nim związane; wyjaśni okoliczności przyznania Wielkopolski i Pomorza państwu polskiemu; wskaże na mapie obszary plebiscytowe; omówi genezę i skutki sporu o Powiśle, Warmię i Mazury; przedstawi genezę i przebieg konfliktu o Śląsk Cieszyński i wskaże na mapie sporne terytorium; scharakteryzuje sytuację Górnego Śląska po zakończeniu wojny, omówi cele i skutki powstań śląskich. 	2.1. 2.2. 2.3. 2.7.
3. Wojna z bolszewikami	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśni przyczyny i omówi najważniejsze wydarzenia wojny polsko-bolszewickiej; opisz następstwa tego konfliktu; wskaże na mapie rejony działań; wymieni najważniejsze postanowienia traktatu ryskiego; wskaże na mapie wschodnią granicę państwa polskiego. 	2.3.
4. Trudne początki – kształtowanie ustroju Polski	<ul style="list-style-type: none"> omówi założenia ordynacji wyborczej do sejmiku ustawodawczego 1919 roku; przedstawi główne założenia programowe kluczowych partii politycznych odrodzonej RP; przedstawi okoliczności i znaczenie uchwalenia małej konstytucji; scharakteryzuje zapisy konstytucji marcowej dotyczące ustroju państwa i struktury władzy; wyjaśni rolę i funkcje głównych instytucji państwa polskiego; omówi wyniki wyborów do parlamentu z 1922 roku; scharakteryzuje nastroje społeczne i sytuację polityczną w okresie pierwszych wyborów prezydenckich Polski; wyjaśni okoliczności zamachu na pierwszego prezydenta RP; omówi strukturę społeczną, narodowośćową i wyznaniową w II Rzeczypospolitej. 	2.4. 2.5. 2.6. 6.1.

5.	Zbudować państwo	<ul style="list-style-type: none"> • omówi sytuację gospodarczą RP w pierwszych latach po zakończeniu wojny światowej; • przedstawi podstawowe założenia reformy rolnej; • wyjaśni założenia reformy walutowej i oceni skutki jej przeprowadzenia; • scharakteryzuje rolę instytucji finansowych towarzyszących reformie walutowej; • wymieni i wskaże na mapie główne inwestycje gospodarcze II RP; • omówi najważniejsze reformy w zakresie kultury, oświaty i ustawodawstwa socjalnego. 	25. 26. 6.2. 6.3. 6.4.
6.	Świat po Wielkiej Wojnie	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację gospodarczą w Europie i na świecie w pierwszych latach po zakończeniu I wojny światowej; • przedstawi sytuację społeczną-polityczną USA w dwudziestoleciu międzywojennym; • wskaże główne przyczyny kryzysu gospodarczego USA drugiej połowy lat 20. XX wieku; • omówi skutki zalamania gospodarki Stanów Zjednoczonych w 1929 roku dla Europy i świata; • przedstawi główne założenia programu odbudowy amerykańskiej gospodarki; omówi zmiany, jakie dokonały się w gospodarce amerykańskiej i światowej w wyniku realizacji programu nowego ładu Roosevelta; • przedstawi główne problemy społeczno-polityczne państw europejskich w latach 20. i 30.; • przedstawi najważniejsze osiągnięcia techniki i kultury okresu międzywojennego w Europie i USA. 	6.2.
7.	Od Rosji bolszewickiej do ZSRR	<ul style="list-style-type: none"> • omówi etapy kształtowania się komunizmu w Rosji, charakteryzuje komunizm w ZSRR jako system totalitarny; • omówi sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą porewolucyjnej Rosji; • scharakteryzuje główne założenia polityki komunizmu wojennego; przedstawi podstawowe przyczyny wprowadzenia i główne założenia NEP; • przedstawi okoliczności utworzenia ZSRR; • wymieni i wskaże na mapie pierwsze państwa związkowe (przyłączone do ZSRR); • określi na mapie zmiany granic ZSRR w okresie międzywojennym; • wyjaśni cel utworzenia Kominternu; • wyjaśni wpływ śmierci Lenina na sytuację w kręgach przywódczych partii rządzącej; • przedstawi okoliczności dojścia Stalina do władzy; • scharakteryzuje główne cechy stalinizmu; • wskaże przyczyny i skutki czystek w strukturach partyjnych i wojskowych ZSRR w latach 30. XX wieku. 	4.1. 4.2. 4.3.
8.	Niemcy i Włochy na drodze do totalitaryzmu	<ul style="list-style-type: none"> • omówi sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną powojennych Włoch; • przedstawi okoliczności powstania faszystów we Włoszech; • omówi działalność Narodowej Partii Faszystowskiej w okresie poprzedzającym przejęcie władzy przez Mussoliniego; • przedstawi przyczyny i skutki marszu na Rzym faszystów Mussoliniego; • wyjaśni okoliczności przejęcia władzy we Włoszech przez partię faszystowską i Mussoliniego; • scharakteryzuje podstawowe zasady funkcjonowania państwa w okresie dyktatury Mussoliniego; • przedstawi sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną Niemiec w pierwszych latach po zakończeniu wojny; • wskaże przyczyny rozwoju nazizmu w Niemczech; • scharakteryzuje główne hasła programowe NSDAP; • przedstawi okoliczności przejęcia władzy w Niemczech przez faszystów; • omówi główne zasady funkcjonowania państwa totalitarnego na przykładzie III Rzeszy; • porównuje faszyzm z nazizmem; • porównuje totalitarne systemy w hitlerowskich Niemczech i stalinowskiej Rosji. 	3.1. 3.2. 4.3.

9.	Polska autorytarna – od przewrotu majowego do konstytucyjnej kwietniowej	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną II RP pierwszej połowy lat 20. XX wieku; • omówi przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego; • omówi wyniki kolejnych wyborów do Sejmu II RP w dwudziestoleciu międzywojennym; • scharakteryzuje zmiany polskiej sceny politycznej w okresie międzywojennym; • wskaże mocne i słabe strony polskiej demokracji w dwudziestoleciu międzywojennym; • omówi zapisy konstytucyjnej kwietniowej dotyczące ustroju i zasad funkcjonowania państwa; • wskaże podstawowe różnice pomiędzy konstytucją marcową i kwietniową; • wskaże główne cechy rządów sanacji; • przedstawi różnice między demokracją parlamentarną a rządami autorytarnymi; • wyjaśni, jakie skutki dla obozu sanacyjnego miała śmierć Józefa Piłsudskiego; • dokona bilansu działalności politycznej i wojskowej Józefa Piłsudskiego w okresie międzywojennym. 	5.1. 5.2. 5.3.
10.	Polska w Europie międzywojennej	<ul style="list-style-type: none"> • omówi sojusze i układy II RP z wybranymi państwami: Francją, Wielką Brytanią, Niemcami, ZSRR i Rumunią; • scharakteryzuje główne koncepcje polityki zagranicznej II RP (w tym koncepcje równowagi i Międzymorza); • wyjaśni okoliczności zawarcia i główne zapisy układu w Rapallo; przedstawi stanowisko Francji i Polski; • wymieni głównych sygnatariuszy i podstawowe zapisy traktatu w Locarno; wyjaśni, jakie zagrożenia dla nienaruszalności granic II RP wynikały z zapisów tego traktatu; • przedstawi okoliczności zawarcia paktu Ribbentrop–Molotow; omówi główne zapisy paktu i tajnego protokołu; wyjaśni zagrożenie, jakie pakt stanowił dla bezpieczeństwa Polski i państw Europy Środkowo-Wschodniej. 	5.4. 7.2. 7.3.
11.	W przededniu wojny	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i militarną w Europie i na świecie w połowie lat 30.; • omówi okoliczności zawierania traktatów pomiędzy Niemcami, Włochami i Japonią oraz innych sojuszy w drugiej połowie lat 30.; poda najważniejsze zapisy traktatów; • scharakteryzuje kolejne etapy ekspansji terytorialnej państw osi w latach 1936–1939; wskaże je na mapie; • porówna metody realizowania polityki ekspansji przez Niemcy, Włochy i Japonię; • wyjaśni, na czym polegała polityka <i>appeasementu</i>; • przedstawi główne postanowienia układu monachijskiego; • omówi genezę, przebieg i skutki wojny domowej w Hiszpanii; • wskaże państwa europejskie, które wzięły bezpośredni udział w wojnie domowej w Hiszpanii; wyjaśni powody i okoliczności zaangażowania tych państw. 	3.3. 7.1. 7.2. 7.3.
12.	Polski wrzesień – początek II wojny światowej	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśni przyczyny wybuchu II wojny światowej; • omówi sytuację międzynarodową Polski w przededniu wojny (sojusze i traktaty); • scharakteryzuje koncepcję wojny obronnej Polski; • omówi główne etapy i najważniejsze wydarzenia kampanii wrześniowej; • wyjaśni, na czym polegała idea <i>Blitzkriegu</i>; • scharakteryzuje działania sojuszników Polski – Francji i Wielkiej Brytanii – w okresie kampanii wrześniowej; • wskaże główne przyczyny klęski Polaków we wrześniu 1939 roku; • przedstawi okoliczności powstania rządu na uchodźstwie; • przedstawi politykę Niemiec i ZSRR wobec wziętych do niewoli w 1939 roku polskich oficerów i żołnierzy; • omówi i wskaże na mapie zmiany administracyjne ziem polskich na obszarze niemieckiej i radzieckiej okupacji; • przedstawi politykę Niemiec i ZSRR wobec ludności cywilnej i elity intelektualnych; • scharakteryzuje początki polskiego ruchu konspiracyjnego. 	7.1. 7.2 9.1. 8.3.

13.	II wojna światowa (1939–1943)	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawi kolejne etapy niemieckich podbojów; • omówi skutki klęski Francji dla dalszych działań państw osi w Europie i poza nią; • wyjaśni genezę wybuchu wojny niemiecko-rosyjskiej; • przedstawi na mapie postępy niemieckiej ofensywy w ZSRR i wyjaśni przyczynny sukcesów armii niemieckiej; • scharakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanych; • omówi najważniejsze wydarzenia związane z kształtowaniem się koalicji antyhitlerowskiej; • wyjaśni przyczynny przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny; • przedstawi najważniejsze zapisy Karty Atlantyckiej oraz Deklaracji NZ i postanowienia konferencji w Teheranie; • przedstawi relacje polsko-radzieckie w dobie kształtowania się koalicji antyhitlerowskiej (Wielkiej Trójki); • omówi okoliczności powstania w ZSRR oraz losy Armii Andersa i Armii Berlinga; • na przykładach przedstawi udział polskich formacji wojskowych w walkach we Francji, w Norwegii i Wielkiej Brytanii; • oceni politykę mocarstw wobec sprawy polskiej podczas II wojny światowej. 	7.4. 7.6. 9.2. 9.3.
14.	Na emigracji i w okupowanym kraju	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśni sytuację prawną rządzą polskiego na uchodźstwie i konstytucyjne możliwości jego funkcjonowania; • omówi działalność rządu londyńskiego w kraju i na emigracji; • scharakteryzuje politykę Niemiec na ziemiach polskich; • przedstawi główne formy oporu na terenach okupowanych; • scharakteryzuje działania Polskiego Państwa Podziemnego; • omówi sytuację Żydów na terenach okupowanych; • scharakteryzuje działania ZSRR mające na celu ustanowienie komunistycznych władz na ziemiach polskich; • przedstawi genezę, omówi cele, przebieg i skutki powstania warszawskiego. 	9.1. 8.1. 8.2. 8.3. 7.5.
15.	II wojna światowa – zwycięstwo sprzymierzonych (1943–1945)	<ul style="list-style-type: none"> • wymieni najważniejsze kampanie i bitwy okresu 1943–1945; • określi na mapie postępy armii sprzymierzonych w latach 1943–1945; • oceni znaczenie użycia nowych rodzajów broni (bomba atomowa) w wojnie na Dalekim Wschodzie; • wyjaśni wpływ utworzenia drugiego frontu w Europie na dalsze losy wojny; • omówi przyczynny zatłamanie się frontu niemieckiego na Wschodzie; • przedstawi udział Polaków na frontach II wojny światowej; • wyjaśni przyczynny polityczne, ekonomiczne i militarne klęski państw osi podczas II wojny światowej; • oceni straty powstałe w wyniku II wojny światowej (społeczeństwo, gospodarka, kultura). 	7.4. 9.2. 9.3. 7.7.
16.	Powojenny ład na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wymieni najważniejsze postanowienia wybranych konferencji koalicji antyhitlerowskiej; • wyjaśni rolę Wielkiej Trójki w koalicji; • scharakteryzuje nowy ład międzynarodowy powstały w konsekwencji ustaleń Wielkiej Trójki; • przedstawi genezę i sposób działania ONZ; • wskaże na mapie strefy okupacyjne w Niemczech; • wyjaśni, dlaczego Niemcy i Austria podzielono na strefy; • scharakteryzuje politykę aliantów na terenie okupowanych Niemiec; • przedstawi genezę, cele i metody realizacji planu Marshalla; • przedstawi cel powstania RWPG i wymieni należące do niej państwa; • wyjaśni przyczynny, przedstawi przebieg i skutki kryzysu berlińskiego; • przedstawi okoliczności i konsekwencje powstania RFN i NRD; • przedstawi okoliczności powstania Izraela. 	7.6. 7.7. 10.1. 10.2.

17.	<p>Początek zimnej wojny – rozłam między Wschodem a Zachodem</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawi genezę zimnej wojny; • scharakteryzuje doktrynę Trumana; • przedstawi metody stosowane przez obie strony w trakcie zimnej wojny; • przedstawi okoliczności i cel powstania NATO, wymieni państwa założycielskie i wskaże je na mapie; • przedstawi okoliczności i cel powstania Układu Warszawskiego, wymieni państwa członkowskie i wskaże na mapie; • porówna potencjał Układu z potencjałem NATO; • przedstawi metody przejmowania władzy przez komunistów w krajach za żelazną kurtyną, scharakteryzuje sytuację tych krajów w pierwszych latach powojennych; • przedstawi cele Kominformu; • wyjaśni, na czym polegała sowietyzacja państw bloku wschodniego, i przedstawi jej etapy; • wyjaśni, czym była tzw. demokracja ludowa; • przedstawi genezę integracji europejskiej; • wymieni najważniejsze europejskie organizacje gospodarcze utworzone po II wojnie światowej; • przedstawi sytuację wewnątrz USA w II połowie XX wieku; • przedstawi sytuację Kościoła katolickiego w drugiej połowie XX wieku, z uwzględnieniem roli soboru watykańskiego II. 	10.1. 10.3. 10.4. 10.6.
18.	<p>Rewolucja w Chinach, konflikty na Bliskim Wschodzie i dekolonizacja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawi okoliczności przejęcia władzy przez Mao Tse Tungą w Chinach i scharakteryzuje jego rząd; • wyjaśni znaczenie powstania ChRL dla sytuacji międzynarodowej i przebiegu zimnej wojny; • scharakteryzuje sytuację na Bliskim Wschodzie w drugiej połowie XX wieku; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki najważniejszych konfliktów z udziałem Izraela i państw arabskich; • wyjaśni powody zainteresowania Stanów Zjednoczonych sytuacją na Bliskim Wschodzie, poda przykłady uczestnicstwa USA w wydarzeniach na Bliskim Wschodzie; • przedstawi okoliczności powstania republiki islamskiej w Iranie; • przedstawi genezę dekolonizacji i jej przebieg w pierwszych latach po zakończeniu II wojny światowej; • przedstawi na wybranych przykładach proces dekolonizacji Azji i Afryki; • wymieni i wskaże na mapie wybrane państwa powstałe w wyniku dekolonizacji Azji i Afryki; • przedstawi na wybranych przykładach problemy państw postkolonialnych. 	10.9. 10.8. 10.5.
19.	<p>Zimna wojna i najważniejsze konflikty zbrojne na świecie w latach 1945–1989</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawi okoliczności powstania dwóch państw koreańskich i wskaże te państwa na mapie; • wyjaśni przyczyny wybuchu wojny koreańskiej, przedstawi jej skutki; • scharakteryzuje zaangażowanie innych państw w konflikcie koreańskim; • przedstawi genezę i przebieg rewolucji Castra na Kubie; • wyjaśni powody zainteresowania ZSRR sytuacją na Kubie; • przedstawi genezę, przebieg i skutki kryzysu kubańskiego; • scharakteryzuje sytuację na Półwyspie Indochińskim po zakończeniu II wojny światowej; • przedstawi okoliczności powstania dwóch państw w Wietnamie, nazwie te państwa i wskaże je na mapie; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wojny w Wietnamie; • scharakteryzuje rząd Czerwonych Khmerów w Kambodży; • przedstawi konsekwencje rządów komunistycznych w Indochinach; • wyjaśni przyczyny interwencji zbrojnej ZSRR w Afganistanie, przedstawi przebieg i skutki wojny; • wyjaśni, na czym polegało zagrożenie nuklearne w okresie zimnej wojny. 	10.7.

20.	Polska w rękach komunistów	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację polityczną na ziemiach polskich w latach 1944–1945; • określi wpływ ZSRR na sytuację Polski w latach 1944–1945; • przedstawi okoliczności utworzenia PKWN, Rządu Tymczasowego i Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej; • wyjaśni rolę PSL Mikołajczyka w komunistycznym rządzie Polski; • przedstawi okoliczności przeprowadzenia referendum ludowego i pierwszych po wojnie wyborów do sejmu; • przedstawi działalność PSL w omawianym okresie; • przedstawi genezę i główne cele ZPPR; • scharakteryzuje działania władz wobec legalnej i nielegalnej opozycji; • scharakteryzuje sytuację Kościoła katolickiego w Polsce w okresie stalinowskim; • scharakteryzuje zmiany, jakie zaszły w środowisku państwa podziemnego po przejęciu władzy przez komunistów. 	11.1. 11.2. 11.5.
21.	Początki PRL	<ul style="list-style-type: none"> • wymieni najważniejsze zapisy małej konstytucji na temat władzy i zasad funkcjonowania państwa wynikające z Konstytucji PRL; • scharakteryzuje ustrój społeczno-polityczny i zasady funkcjonowania państwa w Konstytucji PRL; • porówna główne zapisy Konstytucji PRL z przedwojennymi konstytucjami; • porówna zmiany granic państwa polskiego po II wojnie światowej; • porówna przedwojenne i powojenne granice Polski; • scharakteryzuje problem repatriacji i przesiedleń na ziemiach Polski po zakończeniu II wojny światowej; • scharakteryzuje zmiany w strukturze społeczeństwa polskiego w pierwszych latach po II wojnie światowej, wyjaśnić ich przyczyny i konsekwencje; • przedstawi przebieg reformy rolnej, wyjaśni, na czym polegała kolektywizacja rolnictwa w powojennej Polsce; • przedstawi przebieg i społeczno-gospodarcze konsekwencje upaństwowienia przemysłu oraz sektora handlu i usług; • wyjaśni, na czym polegała gospodarka centralnie planowana; przedstawi założenia i opisze realizację planów gospodarczych z lat 1947–1956 oraz główne inwestycje gospodarze z tego okresu. 	8.4. 11.3.
22.	W obliczeniach Wielkiego Brata – obóz socjalistyczny w latach 50. i 60.	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawi wpływ śmierci Józefa Stalina na sytuację w Związku Radzieckim i w całym bloku wschodnim; • przedstawi okoliczności wygłoszenia referatu Chruszczowa i jego główne tezy; • oceni wpływ referatu na sytuację w ZSRR i bloku wschodnim; • wyjaśni, na czym polegała destalinizacja; • przedstawi wydarzenia w NRD z 1953 roku; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń w Poznaniu w 1956 roku; • przedstawi okoliczności dojścia do władzy Władysława Gomułki; • wyjaśni, na czym polegały destalinizacja i odwilż w Polsce; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki powstania na Węgrzech; • oceni stanowisko i działania władz PRL w sprawie wydarzeń na Węgrzech; • scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w Polsce Władysława Gomułki; • scharakteryzuje politykę władz PRL za rządów Władysława Gomułki wobec Kościoła katolickiego; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń marca 1968 roku; • wyjaśni, na czym polegała nagonka antysemitcka po marcu 1968 roku; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki Praskiej Wiosny; • wyjaśni, na czym polegała doktryna Breżniewa; • porówna wydarzenia 1956 roku na Węgrzech i 1968 roku w Czechosłowacji; • oceni stanowisko i działania władz PRL w sprawie wydarzeń w Czechosłowacji. 	10.4. 10.10. 11.3. 11.4. 11.5.

23.	Władza w walce ze społeczeństwem – Polska w latach 1970–1983	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w PRL na przełomie lat 60. i 70. XX wieku; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 roku; • przedstawi okoliczności odwołania Władysława Gomułki i dojścia do władzy Edwarda Gierka; • wyjaśni, na czym polegał „cud gospodarczy” Gierka z początku lat 70. XX wieku; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń czerwca 1976 roku; • przedstawi genezę i cel powstania KOR i ROPCIO; • wyjaśni znaczenie wyboru Karola Wojtyły na papieża dla Kościoła katolickiego, dla Polaków i dla bloku wschodniego; • oceni rolę Kościoła katolickiego w Polsce na przełomie lat 70. i 80. XX wieku; • scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w PRL na przełomie lat 70. i 80. XX wieku; • wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń sierpnia 1980 roku; • przedstawi genezę i cel powstania „Solidarności”; • scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w 1981 roku; • przedstawi okoliczności wprowadzenia oraz najważniejsze ograniczenia stanu wojennego; • scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w okresie stanu wojennego; • przedstawi najważniejsze kontrowersje wokół wprowadzenia stanu wojennego. 	11.3. 11.4. 11.5. 12.1. 12.2. 12.3.
24.	Upadek PRL. Przełom 1989 roku	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą po zakończeniu stanu wojennego; • wyjaśni, na czym polegały próby „normalizacji” stosunków społecznych podejmowane po 1983 roku; • przedstawi nastroje społeczne i działalność opozycyjną w pierwszych latach po zniesieniu stanu wojennego; • wyjaśni genezę i przedstawić przebieg strajków z 1988 roku; • wyjaśni genezę Okrągłego Stolu, przedstawi najważniejsze postanowienia i wymieni głównych uczestników; • przedstawi zasady, na jakich przeprowadzono wybory czerwcowe; • oceni znaczenie Okrągłego Stolu i wyborów czerwcowych dla historii Polski; • przedstawi główne kontrowersje powstałe wokół obrad Okrągłego Stolu; • wyjaśni, na czym polegała transformacja ustrojowa i gospodarcza; • wyjaśni, na czym polegał plan Balcerowicza; • przedstawi najważniejsze skutki transformacji gospodarczej, które były widoczne na początku lat 90. XX wieku. 	11.3. 12.3. 12.4. 12.5.
25.	Rozpad bloku wschodniego i ZSRR oraz koniec zimnej wojny – lata 80. i przełom 1989 roku	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną ZSRR na początku lat 80.; • wyjaśni, na czym polegała pierestrojka i przedstawi najważniejsze reformy Gorbaczowa; • przedstawi tendencje rozbrownione w latach 80. XX wieku; • oceni rolę Michaila Gorbaczowa i Ronalda Reagana w zakończeniu zimnej wojny; • scharakteryzuje sytuację polityczną krąków bloku wschodniego pod koniec lat 80. XX wieku; • przedstawi przebieg i skutki Jesieni Narodów na Węgrzech, w Czechosłowacji, NRD, w Bułgarii i Rumunii; • wyjaśni związki Jesieni Narodów z wydarzeniami w Polsce w 1989 roku; • porównaj wydarzenia Jesieni Narodów w Polsce, na Węgrzech, w Czechosłowacji, NRD, w Bułgarii i Rumunii; • wyjaśni znaczenie Jesieni Narodów dla bloku wschodniego, dla Europy i dla układu sił na świecie; • przedstawi zasady, na jakich dokonało się zjednoczenie Niemiec; • przedstawi genezę, przebieg i skutki rozpadu ZSRR, wskaże na mapie państwa powstałe po jego rozpadzie; • wyjaśni, czym jest Wspólnota Niepodległych Państw, i przedstawi okoliczności jej powstania; • wyjaśni genezę wojen czeczeńskich, przedstawi ich przebieg i opisz stosowane metody walki; 	10.10. 10.11.

26.	III Rzeczpospolita	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawi sytuację Jugosławii po śmierci Tity oraz okoliczności jej rozpadu; wskaże na mapie powstałe państwa; • omówi źródła problemów narodowościowych, wyznaniowych i etnicznych na Bałkanach; • przedstawi przebieg i skutki wojen na Bałkanach; • scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chinach i Korei Północnej w drugiej połowie lat 80. i w latach 90. XX wieku; przedstawi wydarzenia na placu Tiananmen w Pekinie. 	12.5. 12.6.
27.	Świat na przelomie wieków	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzuje sytuację na polskiej scenie politycznej po wyborach parlamentarnych 1989 roku; • przedstawi podziały w obozie solidarnościowym i przyczyny kryzysu jego rządów; • omówi przebieg pierwszych wolnych wyborów prezydenckich w III RP; • scharakteryzuje sytuację gospodarczą i społeczną w Polsce w latach 1990–1995; • wyjaśni, na czym polegały główne problemy z transformacją gospodarczą w pierwszych latach III RP; • wyjaśni, na czym polegała wojna na teczki i problem lustracji w III RP; • wyjaśni, jakie znaczenie dla III RP miało opuszczenie Polski przez oddziały rosyjskie; • wyjaśni znaczenie rozpadu Układu Warszawskiego dla dawnych państw bloku; • scharakteryzuje sytuację gospodarczą i społeczną w Polsce w latach 1995–2000; • scharakteryzuje polską scenę polityczną w latach 1995–2000; • przedstawi ustroju III RP na podstawie konstytucji z 1997 roku; • przedstawi okoliczności wejścia Polski do NATO; • scharakteryzuje sytuację gospodarczą i społeczną w Polsce w latach 2000–2005; • scharakteryzuje polską scenę polityczną w latach 2000–2005; • przedstawi okoliczności wejścia Polski do Unii Europejskiej; • scharakteryzuje polską scenę polityczną w latach 2005–2006. 	10.12.

Sposoby osiągnięcia celów w zakresie kształcenia i wychowania

Do osiągnięcia głównych celów kształcenia i wychowania konieczne będzie stosowanie różnorodnych strategii i metod edukacyjnych. Najbardziej odpowiednie są te, które w jak największym stopniu **aktywizują uczniów** i składają do samodzielnej pracy, wyciągania własnych wniosków i formułowania opinii (**nauczanie problemowe, badanie historyczne, dyskusja panelowa, debata „za i przeciw”, burza mózgów, samodzielna praca ze źródłem, drzewko decyzyjne, metaplan, portfolio, analiza SWOT**). Dzięki nim uczniowie opanują m.in. umiejętności prezentacji wyników własnej pracy, uświadamiając sobie istnienie różnych interpretacji omawianych zjawisk, wydarzeń, procesów historycznych i przemian cywilizacyjnych, a także uczyć się dyskusowania, obrony własnego zdania, sztuki argumentacji, kompromisu i poszanowania dla odmiennych opinii.

Metody aktywizujące są z reguły skuteczniejsze od **metod podawczych**. Nie należy jednak rezygnować z tradycyjnych metod nauczania, takich jak **wykład** czy **rozmowa nauczająca**. Trudno byłoby na lekcjach historii pracować nad umiejętnościami bez podstawowej wiedzy o wydarzeniach i procesach historycznych, a przy realizacji zupełnie nowego dla ucznia materiału nie sposób tych form uniknąć. Skuteczna praca nad rozwojem kompetencji ucznia (możliwość wykorzystania zdobytej wiedzy) zależy od poziomu jego wiedzy, zrozumienia treści i cech indywidualnych. Należy zatem łączyć metody podawcze z aktywizującymi.

Realizując program, nauczyciel powinien skupić się na zachęcaniu uczniów do poznawania przeszłości, **zainteresowaniu ich historią**, w tym także – własnego regionu i rodziny. Należy położyć nacisk na **analizę zjawisk i procesów historycznych**, pogłębianie wiedzy i kształcenie umiejętności krytycznego spojrzenia na wiele zagadnień, a także klarownego przedstawiania problemów. W tym wypadku należy zwrócić szczególną uwagę na **analizę różnego typu źródeł** – pisanych i niepisanych. Praca ze źródłami pozwala na kształcenie jednocześnie wielu umiejętności, m.in. myślenia przyczynowo-skutkowego, wyciągania wniosków, formułowania ocen oraz odróżniania ocen od opinii.

Podczas zajęć historii nie należy zapominać o **wykorzystywaniu narzędzi edukacji multimedialnej**. Pomoce różnego typu – kasety wideo, płyty CD i DVD, zasoby internetowe – są obecnie powszechne i łatwo dostępne. Zawierają ciekawe materiały (teksty źródłowe, bogaty wybór źródeł ilustracyjnych, mapy, wykresy, tabele, zadania interaktywne, filmy i animacje), dają nauczycielowi nowe możliwości przekazywania i sprawdzania wiedzy, a przede wszystkim – są atrakcyjne dla ucznia. Multimedia stały się niezwykle ważnym elementem zajęć historii w nowoczesnej zreformowanej szkole. Pamiętajmy, że w dobie społeczeństwa informacyjnego korzystanie z różnego typu pomocy multimedialnych i nowoczesnych technologii (m.in. internetu) oraz swobodne poruszanie się w świecie mediów jest warunkiem wielopłaszczyznowego rozwoju człowieka.

Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Podstawowym elementem oceny ucznia poza oczywistym **kryterium wiedzy (wiadomości)** są **kryteria umiejętności** rozumiane jako sposób pozyskiwania i wykorzystywania wiedzy w praktyce.

Na poziomie kryterium wiedzy należy wskazać dwa obszary decydujące o postępach i ocenie ucznia. Pierwszy z nich to obszar poznawczy, czyli wiadomości dotyczące danego tematu lub zagadnienia i ich zapamiętanie. Drugi obszar kryterium wiedzy to zrozumienie poznanych wiadomości.

Przy kryterium umiejętności także wyróżnia się dwa obszary. Pierwszy z nich obejmuje umiejętność stosowania poznanych wiadomości w sytuacjach typowych, a drugi – w sytuacjach nowych, nietypowych.

Uznaje się, że uczeń stosuje wiadomości w **sytuacjach typowych**, gdy sprawnie i ze zrozumieniem posługuje się wiadomościami pozyskanymi w procesie edukacji. Zestawia, porównuje i analizuje materiał w obrębie danego zagadnienia, tematu lub lekcji.

O umiejętności zastosowania wiadomości w **sytuacjach nietypowych** można powiedzieć wtedy, gdy uczeń potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę do zestawiania i analizy porównawczej materiału wielowątkowego, wykraczającego poza ograniczenia jednego tematu lub lekcji, umie rozwiązać problem według swojego pomysłu, a nie tylko odtworzyć rozwiązania zaproponowane na lekcji³.

Kryteria	Obszar	Wymagania
wiadomości	A	zapamiętywanie wiadomości
	B	zrozumienie wiadomości
umiejętności	C	stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych
	D	stosowanie wiadomości w nowych (nietypowych) sytuacjach

Stopień spełnienia wymagań programowych nauczyciel ocenia, stosując tradycyjną **skalę stopni szkolnych**.

Wymagania podstawowe (wiadomości i umiejętności łatwe i o średniej skali trudności, bezpośrednio przydatne w życiu, konieczne dla kontynuacji procesu edukacyjnego, naukowo pewne). Obszar wymagań podstawowych odpowiada w tabeli literom A, a także – w niewielkim stopniu – B i C.

Wymagania ponadpodstawowe (wiadomości i umiejętności trudne do opanowania, rzadko spotykane, skomplikowane; teoretyczne, związane z daną dyscypliną naukową, ważne naukowo). Obszar wymagań ponadpodstawowych obejmuje w tabeli poziomy A, B, C i D.

³ Na podstawie: B. Niemierko, *Pomiar sprawdzający w dydaktyce. Teoria i zastosowania*, Warszawa 1990.

Przy podziale na wymagania podstawowe i ponadpodstawowe nie chodzi o różne rodzaje umiejętności, lecz o stopień ich opanowania.

Wymagania podstawowe odpowiadają ocenom: *dopuszczający* i *dostateczny*, wymagania ponadpodstawowe natomiast – ocenom: *dobry* i *bardzo dobry*. Ocenę *niedostateczną* otrzymuje uczeń, który nie spełnił wymagań podstawowych w stopniu minimalnym i pozwalającym na zaliczenie. Ocenę *celującą* dostaje uczeń, który spełnia wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, a także zdobył wiedzę oraz umiejętności wykraczające poza podstawę programową.

ocena dopuszczająca

uczeń w niepełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C

ocena dostateczna

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C

ocena dobra

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C

w niepełnym zakresie:

- stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D

ocena bardzo dobra

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C
- stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D

ocena celująca

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C
- stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D
- uczeń ma wiadomości i umiejętności wykraczające poza program

W skład pakietu edukacyjnego *Ku współczesności. Dzieje najnowsze 1918–2006* do nauczania historii w zakresie podstawowym w szkołach ponadgimnazjalnych wchodzi:

Podręcznik:

- Andrzej Brzozowski, Grzegorz Szczepański
Ku współczesności. Dzieje najnowsze 1918–2006
podręcznik dla klasy I

Publikacje metodyczne:

- Grzegorz Szczepański
Ku współczesności. Program nauczania historii
- Maria Pacholska
plan wynikowy z rozkładem materiału
- *Ku współczesności. Dla nauczyciela*
scenariusze lekcji, sprawdziany, materiały multimedialne
- materiały metodyczne dostępne w serwisie internetowym Klub Nauczyciela

ISBN 978-83-61245-88-9

9 788361 245889

www.stentor.pl
stentor@stentor.com.pl